

Filipai Tere

Poolnon Filipai yonoo Tere ano.

Jen-asa-asari

Poolnon misin gawon liligon mero indina woi kolooro Eisia Maino (Turkey) mesaon Yurop balonon keno. Kema Room prowins qata Masedonia kanon uugia kuuro meleenji Kraistwaa kanageso mutuya ii Filipai sitinon kolooro. Kanagen aposol Pool ii Room sitiwaa kasa mirinon angi siimbobolo qaganon raro gawon meme ejemba tosanon tuarenjen ama mugi. Ii ama mugi tosanon Filipai uutanon kaanjadeen qaa doogoya kuma onongitiwaajon majakaka moro. Kamban iikanon Bunja Tereya koi Filipai momalaari kanageso yonoojon ooro. Majakaka moroto, kilen ulunkolen qaa ano uunanjonango qaa koi korisoro qaganon oon ano.

Poolnon kapuare mirinon raro Filipai momalaari kanageso yononon ilaan mubombaa-jon kalen angi karoti, iinon iikawaa dangisen jen onomam-baajon Tere koi ooro. Ii oon toroqen uunanjonango qaaya mamaga motoon ano. Anjo konajilin kania kania moro Filipai yononon Poolwaa qaaya ii mogi kilen kotiin awasankaka nambutiwaajon uu nanjon onono. Gejanono qaa tosaana kokaen: Onoangiaa sele-gia men uma awelegowubotiwaajon mono galen men laligowu. Dogo mamban koloon toroqen newegeweale ambuboto, Jiisas kaana uugia men

kamaan ama aon laligowu. Qaa koi dudu-uwubo: Kraistwo qokotaan nanjuti, ii Anutuwaa kalenga. Juuda yononon Mooseswaanon Kana qaa areña ten koma otaan Anutuwaajon sili iwoi amakejuto, uumeleen alaurunana ononon kaen qaago. Ononon mono Anutu moma laarin mugi kalenmoriaña sewaña qaa onono bunña qen aon iikanon laaligo dongoga mokoloon laligoju. Daen yononon Kraistwo qokotaan laligojuti, Anutunon mono ii luae qen onono aisoon laligowu.

Kraist moma laarinin Anutunon uukoisoro nonono saanon awasankaka qaganon kotiin laligowonña ano uumeleen alaurunana yonowo motoon kaparan koma kotiin nambonña. Poolnon iikawaa qaaya ii mamaga ooro. Poolnon Filipai kanageso yonoo waegia kotiga mewombaajon moma laligoroti, iikawaa qaaya ii kaanagadeen asuganon ooro.

Buk kokawaa bakaya waña 7 ii kokaen:

Qaa mutuya 1.1-11

Poolnon nomaen ama laligoro 1.12-26

Kraistwo laaligowaa kania 1.27-2.18

Timoti Epafroditus yoroonon gawon areña 2.19-30

Tuarenjen yononon tiligon onongi kamaawubo 3.1-4.9

Poolwaa alauruta Filipai laligogiti, iyonoo qaagia 4.10-20

Terewaa qaa kota waña 4.21-23

¹ *Pool Timoti noronon Kraist Jiisaswaa welen qen laligojo. Uumeleen kanageso soraaya kuuya

* **1:1:** Apo 16.12

Kraist Jiisaswo qokotaan nama Filipai sitinon laligojuti, noro onowo ano onoo wangia (bisop, pasto) ano Buna gawon meme ejemba tosaana (diikon) onowo qaa amin mobombaajon moma tere koi oojen.

² Anutu Manjana ano Pon Jiisas Kraist yoronon kalenmorian ononi luaenon laligowutiwaajon mojen.

Poolnon Anutu mepeseen qama koolija.

³ Niinon romongon onomakejeniwaa so Anutu mepeseenkejen. ⁴ Kamban so korebore onoojon Anutu qama koolinkejen, ii mono korisoro qaganon qama koolinkejen. ⁵ Niinon Anutu kokaembaajon mepeseenkejen: Ono Oligaa Bunanon qokotaagiti, kamban mutuya iikanonadeen kanain niwo manja qen kotingon noma laligon kouma laligoju. ⁶ Anutunon uugianon gawon awaa kanain men laligoji, ii mono toroqen mero Kraist Jiisasnon mombo asugi-waatiwaa kambananon tegowaa. Kaen moma laarin kotiin Anutu mepeseenkejen.

⁷ Oo jogia newe, wombo alauruna kolooju-tiwaajon kuuya onjo kaen romongon onombe awaagadeen sokonja. Anutunon gawon nonota kapuare mirinon ramakejen me aworo niinon Oligaa Bunawaajon manja qen enkalolon qaa qewagon qaa onanon tiita iriga men kotiiwaatiwaajon liligonkejen. Kaen me kaen amakejeni, kuuya ononon mono niwo nangi kalenmorian iikayadeenon sokoma onono gawona nangogi motoon simbawonawo koloojon. ⁸ Kraist Jiisasnon onjo jopagon inaan onomakeji, niinon ii

moma iikawaa qaganonj nama kuuya onoojonj siinj moma injiimambaajonj kaparanj koma laligojenj. Kaenj jenj qaa honja jejenj, ii Anutu anoj saanonj nanjonj noma jewaa.

⁹ Niinonj onoojonj kokaenj qama koolinkejenj: Anutu, gii mono Filipai alauruna inaanj onona toroqenj kotiinj jopagonj aogi uujopagianonj somariinj seiwaa. Kaenj kolooro saanonj kana honja iima kotonj enkalolonj qaa mesaonj laligowu.

¹⁰ Kaenj laligonj saanonj qaa gosinj kana awaa soro meweengonj soraaya koloonj koposowaa qaagia qaa laligonj ubu. Kraistnonj eleema kawaati, kambanj iikanonj lombonananonj tegowaa.

¹¹ Jiisas Kraistnonj nanamemenj solanja nemunj kono iikawaa honja asuginkebaa. Honja kanonj uugia saa qero ejembanonj kaenj injiima Anutu mepeseegi qabunayanonj seiwaati-waajonj qama koolinkejenj. Qaa ii onanonj.

Pool kapuare mirinonj angj Buja qaanonj kotiro.

¹² Oo uumeleenj alauruna, onononj noo kanana moma kotowu-tiwaajonj kokaenj moma oojenj: Iwoi bologa noononj kolooroti, iikawaa bujuyanonj seiro Oligaa Bunanananonj ejemba sokoma onono gawona-nanonj toomorianjawo koloonkeja. ¹³ *Nii Kraistwaajonj ama kasanonj gbadoonj nongj Room kokanonj rajenj, qaa ii manjaqege eja kuuya Siisa-kimbaa galenkonjonj miri galenj menkejuti, iyonononj moju ano kaanagadeenj ejemba tosaanja mamaga yonoo gejagianonj kemero modaboroju.

* 1:13: Apo 28.30

¹⁴ Toroqen honja kokaen kolooro: Uumeleen alaurunanon kapuare mirinon rabe Ponon ilaan nomakejiwaa qaaya mogi. Ii moma sei-seiyanon Pombo kotiin qokotaan nama kaparan koma awasanakaka koloogi. Kaen koloon Anutuwaanon qaa torokoya qaa jen seigi toroqen kemakeja.

¹⁵ Tosianon noojon mogi uro uusiin soraayanon nama Kraistwaa kania jen asarinkejuto, tosiyanon noojon ama uugianon junjun moma gema nun angowowo ambombaajon moju.

¹⁶ Alauruna honja yononon noo kanana kokaen moju: Anutunon kuun nonota aworo niinon Oligaa Bunawaajon manja qen enkalolon qaa qewagonkejen. Kaen moma jopagon noma nanjon nomakeju. ¹⁷ Gemaqeqe ejemba yononon iyangiaajonadeen romonjon tawawaajon mondon uugianon menjerengoro Kraistwaa kania kaen jen asarinkeju. Kaen ama kapuare mirinon rajeni, kamban kokaamba angosisiri toroqen ama nombombaajon moju.

¹⁸ Kaen mojuto, ii kilen. Kraistwaa kania ii iwoiwaajon mondon silemale amakeju me Anutu tororo ten koma jen asarinkejuti, ii niinon mobe sokonja. Kaen me kaen amakejuti, uunanon mono iikawaajon qeangoro onjanon aisoojena aisoonkemaŋa. ¹⁹ Aisoowe noojon qama kooligi Jiisas Kraistwaa Unja Toroyanon nanjon nono saanon isama nongi kamaamambaa tani mojen. Kaen koloowaati-waajon moma iikawaajon kaanagadeen aisoonkejen. ²⁰ Iwoimon ama gamu mokoloomambotiwaajon mono

jejeromonromonj ama laligojen. Gamu qaagoto, kambanj so Kraist mepeseen laligoweti, iikawaa so kambanj kokaamba kaanagadeen koloowaati-waajon mojen. Sele busunanonj komuwaa me laligowaati, ii kilenj mono awasanjkaka qaganonj Kraist mepeseewe qabunayanonj somariiwaa.

²¹ Laligomanjati eenj, laaligona mono Kraistwaa qabunayanonj somariywaatiwaajonj ama laligomanja. Nugi komuwenagati eenj, iikanonj mono menj qeangonj nono oyanboyanj koloomanja. ²² Kaenj koloowenagato, balononj sele busuwo laligomanjati eenj, mono uuwaa gawonj mewe toroqenj honawo koloonkebaa. Ii romonjonj neenaajonj laaligo me koomuga meweengowenaga, ii saanonj mende mojen. ²³ Laaligo ano koomu batugaranonj papanjonj laligojen. Kraistwo eu laligowenaga, iikanonj mono iwoi kuuya uugunj morianj somata mokoloonj nonaga. Kawaajonj balonj mesaomambaa siinja moma laligojen.

²⁴ Kaanja laligojento, sele busuwo qenj korinj laligomanjati eenj, iikanonj mono onjo ilaanj onjombe honja onjoononj koloowaa. Komu-wenaga, iikanonj mono onjo mende ilaanj onjonaga.

²⁵ Iikaanja moma laarinj kotiinj kawaajonj niima koboogi toroqenj laligonj kuuya onjo ilaanj onjoma laligomambaajonj mojen. Ilaanj onjombe momalaarigiaa onjanonj mono somariinj kotiiro saanonj hononja mende aisoonj lali-gowu.

²⁶ Kaanagadeen Kraistnonj niima kobooro mombo onjoononj kawen onjo saanonj noojonj ama Kraist Jiisas hononja mende mepeseen munj laligowu.

Kian.

Momalaarigianon kotiiwaatiwaajon manja qen laligowu.

²⁷ Nanamemenkia ii mono Kraistwaa Oligaa Bunayanon akada-muyawo koloowaatiwaa so ama men laligowu. Kaen laligogi onoonon kan injiimanati me mende kan sigensigen laligon qaa bujugia mobe kanagianon kokaen ero sokombaa: Ono kulukululuu aren motongowaa qaa somongon uumotoongo ama nambu. Kaen nama Oligaa Bunawaa qaa onanon sooliwabotiwaajon motoon somongon manja qen laligowu. ²⁸ Kaanagadeen tosanon tuarenjen ama onomakebuti, ononon mono qaa jegia kania kania kawaajon mende aarun lalaniganigi uugia mende kamaawa. Kaniagia kaen mobe sokombaa. Anutunon ku-usun onono tuarenjen ejemba yononon kaniagia iima kokaen moma asariwu: Onoangia kamaan unuro tiwilaagi Anutunon metogon nonono eu oyanboyan laligowonja.

²⁹ Anutunon arenja ama ononoti, ii kokaen: Ono Kraist moma laarin mun leegen aisoon leegen iwaajon ama siimbobolo moma laligowuya. ³⁰ *Niinon momalaariwaa manja wala onowo laligon qeweti, niigi ano kamban kokaamba toroqen qenkejeniwaa buju qaa koi mojuti, ono mono manja iikayadeen niwo nanjon qen laligou, ii mojen. Kian.

* **1:30:** Apo 16.19-40

2

Kraistwaa so oŋoangia meŋ kamaan ama aon laligowu.

¹ Ono Kraistwo qokotaan nanjutiwaajon mono uugia nanjon aowombaajon qambanmamban mokoloowu. Uujopagia iikanon mono ulunkolen ama aonkebu. Un̄a Toroyawo ususugon nama waegia meŋ kiankomun̄ aonkebu. ² Kaen anju-tiwaajon mono momo motoongo otaan ororon jopagon aon luaenon laligowu. Mono uusiingia ano momo arengia motoongo ambombaajon somongowu. Qaa kaen somongon uumotoongo angi hon̄a kolooro moma niinon onoojon honon̄a qaa aisoon laligoman̄a.

³ Ilawoila onoangiaajonadeen horowombaa siinanon mono mende nemun̄ koma onomba. Onoangiaa qabunagianon somariiwaatiwaajon mono selegia mende meŋ ubuto, uugia meŋ kamaan ama tosaana yonoojon mogi umakeba.

⁴ Ono motomotoon mono onoangiaa uugiagadeen qeangowaatiwaajon mende romongowuto, tosaana yonoo uugianon qeangowaatiwaajon kaanagadeen kaparan̄ koma romongon yagowu.

⁵ Kraist Jiisanon balonon laligoro aro momo en muroti, iikayadeen mono onoonon ero ii otaan laligowu.

⁶ Anutuwaa kaitani kaana en muro laligoro, kilen̄ Anutu kaana laligorotiwaajon mende mondon̄ awelegon laligoro.

⁷ Kaen qaagoto, an̄o afaangon̄ Anutuwaa asamararan̄a mesaon̄ kamaan̄ meleema

eja tani koloon welenqeqewaa kaitania
men laligoro.

Mono balon eja ananaa tani koloon laligoro.

⁸ Kaen laligon uuta men kamaan aon
Manaa qaa jeta kamban so ten koma
laligoro. Kaen laligoro gamu qen mun
“Maripoonon qewon,” jegito, kamban
iikanon kaanagadeen ten kondabororo.

⁹ Kaen ten koma laligorotiwaajon ama Anu-
tunon wano eukanon uma raro qabuna
muroti, iikanon qa tosaana kuuya unuugun
akadamuyawo kolooja.

¹⁰ *Anutunon qabuna uuta ii kokaembaajon
muro:

Ejemba korebore anana mono qa iikawaajon
ama kamban monon simin kuma mepe-
seen mubona. Tosianon Siwe gomanon
eukanon laligoju. Tosianon namonon koi
laligojon. Tosianon komun koomu mirinon
me senjon mirinon laligoju. Anana mono
korebore kululuun usugon simin kuma
mubona.

¹¹ Kuuya anana simin kuma mun je buu
susugia so Man Anutu asuganon goda qe-
wombaajon qata jokoloon kokaen jewona,
“Jiisas Kraistnon mono Ponana kolooja.”
Kian.

*Jiisaswaa asasaga ii ejemba batugianon qen-
deema laligowu.*

* **2:10:** Ais 45.23

¹² Kawaajon wombo alauruna, onjo mono Kraistwaa sareya otaan iikanon mende sologon kamaawu. Kamban so Anutuwaa qaa ten koma letoma laligogiti, iikawaa so siligianon uumeleen ejemba onoonon sokonji, ii mono kaparan koma otaan uuwaa gawon men laligowu. Niinon onowo laligoweti, kamban iikanon Buna qaa awaagadeen koma gbilin zen nama laligogi. Onomesaon sigensigen laligojenji, kamban kokanon mono kaanideen Anutuwaa jaanon sombugia moma jenengia ororo pondan gawon ii men sororogon laligowu.

¹³ Anutu anjo mono onjo suulan sololoon nemun koma onoma iyanjaa arenjaa so uugia kuunkeja. Kaen kanon uusiingia Anutu sokoma mubaatiwaa so kolooro inaan onono gawona megii hona koloonkeba.

¹⁴ Galenurugia yonowo qaa menkamakamaa mende ama laligowu. Jenmeesan ano uunon njindin-junduru lan mende amakebuto, arenana kuuya mono uuwoi jeaqea mesaon pondan men laligowu. ¹⁵ *Nanamemengianon mono koposowaa qaaya qaa soraaya koloon ama men laligowu. Ejemba doogoya irinqirina kete balonon laligojuti, onjo mono iyonoo batugianon Anutuwaa merabora solana soro laligowu. Sengelao sombinon eu asarijuti, onjo mono kaanideen balonon sili awaa ama iikanon ejemba asarin onoma laligowu.

¹⁶ Kaen laligon laaligo kotigaa Buna qaaya pondan men ejemba onombombaajon jojorin

* 2:15: Dut 32.5

lalogowu. Kaen lalogogi Kraistnoŋ eleema kawaati, kamban iikanonŋ noo kanananonŋ kokaen asugiwaa, “Aangole ejanonŋ kuunonŋ haamo amambaajonŋ esuŋa menŋ kululuunŋ kemakeji, niinonŋ iikawaa so uuwaa gawombaajonŋ sele qen menŋ kotiinŋ lalogowe. Ii eenŋ toontoonŋ mende menŋ lalogoweto, honŋa kolooro.” Kanana kaen kolooro saanonŋ neenaa selenaa onŋoojonŋ ama mepeseemaŋa.

¹⁷ Niinonŋ laaligona qeleema togonŋ onŋoma Anutuwaanonŋ gawonŋ tenŋ koma menŋ lalogowe. Kaen lalogowe onŋo uugia meleema Anutu moma laarigi iikawaa honŋa asuginkeja. Kawaaajonŋ Room gawman yonononŋ qaana jenŋ tegonŋ oro kaanŋa nunŋ siimolonŋ onŋoonŋ kaanŋa ama nombuyaga. Sele busunaa saya kaen maabenagati eenŋ, ii mono apu kaanŋa eenŋ totoonŋ mende keme-naga. Onŋoo momalaari gawonŋgiaa honŋaajonŋ ama ii mono akadamyawo koloowe sokonaga. Kawaaajonŋ nugi komuwenagato, uunanonŋ mono kilenŋ aisoonkejenŋ ano kuuya onŋowo motoonŋ aisoonkebonŋa. ¹⁸ Kaanŋiadeenŋ onŋo mono aisoowu ano niwo otokorianŋ maama aisoonŋ lalogowonŋa. Kianŋ.

Timoti wasiwe Filipai onŋoononŋ kawaa.

¹⁹ Ponŋ Jiisasnoŋ noojonŋ moro sokombaati eenŋ, mono uulanawo Timoti wasimambaajonŋ moma jejeromonŋromonŋ anjenŋ. Onŋoononŋ kanŋ nomaenŋ laligojuti, ii moma eleema kanŋ nijoro moma noo uunanonŋ kaanŋagadeenŋ qeangonŋ sororogonaga. ²⁰ Momalaarigianonŋ kotiiju me loorijuti, iinonŋ yanŋodeenŋ onŋoojonŋ majakaka kaenŋ moma

noo kooronanon nanja. Tosianon koi laligo-juti, iyononon mono “Iyangiaa majakakagiaga,” jen qaago totoon kotingon onbombobaajon momakeju. ²¹ Yononon kuuya iyangiaa iwoiwaajon moma ii koma horon men somariiwombaajon janjarin riinkejuto, Kraist Jiisaswaa gawononon honawo koloonkebaatiwaajon mende kaparan komakeju. Mono qemasologen lan laligoju.

²² Lan laligojuto, Timotinon kania awaa qendenoti, ii onqangio moma yagoju. Meranon anaa manja welen qen munkeji, iinon mono iikawaa so nii Oligaa Buna gawombaa ilaan noma welen qen laligoro. ²³ Kawaajon Room gawman yononon noo qaa nomaen ama nombombaajon somongowuti, ii momago mono saanon Timoti wasiwe uulanawo onoonon kawaatiwaa jejero-monromon anjen. ²⁴ Neeno kaanjadeen Pombo nama kamban mende koriro onoonon kamambaajon awasanakaka kaen moma laarijen.

Epafroditus wasiwe Filipai onoonon kawaa.

²⁵ Niinon iwoi mongama amamaan laligowe ononon nenana Epafroditus wasigi kan nanjon ilaan nono. Iinon noo kooronanon gawon men manja qen laligoroto, toroqen somongon mubenaga, iikanon mende sokonaga. Kaen romongon uumeleen alana ii kamban kokaambaga wasiwe onoonon eleema kawaa. ²⁶ Iinon kuuya onjo injiimambaajon kaparan koma laligoja. Ji kiro eroti, onjo qaa ii mogi onoonon bimooro moma kawaajon uukamakamaa laligoja. ²⁷ Iinon onanon jinon en koomu borianon meroto, Anutunon kiankomun muro qeangoro. Anutunon

Epafroditus iigadeen mende kiankomun muroto, nii kaanagadeen niima koboon men afaangon nono. Iinon komunagati een, neenaa woso-birinanon mono somariin sein qana qana uro laligowenaga.

²⁸ Ono Epafroditus iima mombo aisoogi noo wosobirinanon kaanagadeen afaangowaatiwaajon mojen. Kawaajon kamban kokaambadeen uulanawo wasiwe onoonon kawaa. ²⁹ Ono Pombaa ejemba yonoojon hononon mende aisoonkejuti, korisoro iikawaa qaganon mono iinon karo koma horon mubu ano gawon meme ejemba kaan ii mono goda qen onoma laligowu. ³⁰ Iinon Kraistwaa gawombaajon ama koomu borianon uma komun tagoro. Ono nii nangon ilaan nombombaajon mogito, ii amamaagitiwaajon iinon onoo kitigianon kaen ama nomambaajon kan laaligoya mesaoro tiwilaan tagoro. Kian.

3

Solanja koloowombaa kana hona ii kokaen:

¹ Oo uumeleen alauruna, qaa kota kokaen toroqen jemaan: Mono Pombo qokotaan aisoon laligowu. Qaa ii dujanon mombo onon onomambaajon mojona mende tiija. Ejemba tosianon tiligon onombubotiwaajon ii onon onombe saanon sokonja. ² Zioz gawon meme ejemba bologa yonoojon mono galengia men laligowu. Yononon uumeleembaa gadokopa ejemba batugianon liligon uugia kuun kokaen jenkeju, “Anutuwaa bunja koloowutiwaajon

mono aiweseya men selegia kotowu.” Kaen kaparan koma qaagadeen jen kasu kaanja hounhoun gama “Kanageso walaga koloojon,” jen een totoon jenkeju.

³ Yononon Anutuwaa jaanon mende dinggoju. Selegianon aiwese iikayadeen koton onongito, honja ii mono ananaanon kokaen kolooro: Anutuwaa Bunja qaayanon uunana mosonoti, anana mono iwaa uumeleen kanageso honabonja koloon laligojon. Anutuwaa qatanon selenananon aiwese ama nonongiti, nononon iikawaa qaganon mende nama nanjon moma laarinkejonto, Kraist Jiisasnon hamo qen nononoti, iikawaajon mono selenana men umakejon. Anutuwaa Unja Toroyanon inaan nonono afaangon Anutuwaa waeya men mepeseenkejon.

⁴ Tosianon selegiaa iwoinon nanjon Anutuwaa bunja koloowombaajon moma laarijuti, niinon mono ii unuugujen. Kawaajon awaagadeen koroa kaanja terereen engana men waama awelegowenaga. ⁵ *Noo akadamuna ii kokaen: Niinon Israel ejemba tuun uutanon jotamemeya mon koloojon. Ben isina qata Benjamin. Nemunmana Hibruu ejembaga. Niinon yoroononga koloon Hibruu eja honja koloojon. Koloon ewe ween 8 kolooro kanon selen kotogi. Farisii koloon laligowetiwaajon Mooseswaanon Kana qaa ii tororo otaamambaajon kaparan koma laligowe.

⁶ *Farisii laligon uunanon otorongon gere tooro uumeleen kanageso ii onjanon sisiwerowero ama onoma laligowe. Mooseswaanon Kana qaa ten

* **3:5:** Apo 23.6; 26.5; Room 11.1 * **3:6:** Apo 8.3; 22.4; 26.9-11

koma otaan dindina koloowonagati een, niinon mono iikawaa so koposowaa qaaya qaa solana laligowe.

⁷ Iwoi ii mobe uro iikanon nangun moma laarin laligoweto, uuna meleema ii kuuya mesaon zen sureen mun jejen. Kamban kokaamba Kraiston hamo qen nono letombeti, iikawaajon mono mobe umakeja. ⁸ Ponna Kraist Jiisas moma koton oyanboyan mokoloomanati, ii moma gosiwe sewana uuta kaana kolooja. Kawaajon laaligona walagaa akadamu iwoina kuuya ii Kraist toroqen iikanon mesaon zen sureen mun. Kraist mokolon noonon iwoi kuuya ii mobe kikisi kera toon kaana kolooro sureen gemagen giliwe.

⁹ Tosianon “Moseswaanon Kana qaa ten kondaboron iikaana kanon nononano dindina koloowona,” jejuto, niinon so iikanon solana mombo mende laligojen. Kamban kokaamba Kraist moma laariwe Anutunon iikaana kanon qaana jen tegoro solanani laligojen. Momalaari qaganon laligowe Anutunon kiankomun noma jen kotoo singisongonaa qaayanon komuro laligojen. Kraistwo qokotaan nama laligowe Anutunon noo kanana kaen mokoloowaatiwaajon kaparan komakejen.

¹⁰ Niinon Kraist kokaen moma kotomambaajon kaparan komakejen: Siimbobolo moroti, iikanon iwo toroqemambaajon jojorijen. Siimbobolo moma komuroti, niinon tani iikayadeen komun iikaana kanon iwaa tani kaana koloomambaajon jojorijen. Komun waaroti, iwaa ku-usuna iikanon mono inaan nono kotiimambaajon mojen. ¹¹ Komuwe Anutunon men gbilin nono

koomunonga waamambaajon jejeromonromon anjen. Kianj.

Mono Anutuwaa kuunon kaparan koma toonanon kembu.

¹² Neenaajon kokaen mende jejen, “Anutunon toon anoti, iikanon mono koudaboron uumeleembaa akadamyua kuuya mokoloon laligojen.” Kaen mende koloon laligojento, Kraist Jiisasnon haamo ama nonotiwaajon mono oyanboyana bunja qen aomambaajon kaparan komakejen.

¹³ Oo uumeleen alauruna, Anutuwaa toon iikanon mende keudaborojeni, ii mojen. Motoongo kokaen moma amakejen: Iwoi kotogon gema qeweti, ii duduun Anutunon iwoi wambu-soonanon ano eji, mono iikaan baagen uulanawo kemambaajon awelegonkejen. ¹⁴ Anutunon eukanon umanjatiwaajon nooma toon kaen qen nono. Kawaajon Kraist Jiisasnon hamo qen nonotiwaajon niinon angobatonon kotiin haamo ama Anutuwaa toonon keube iinon ila wage wanananon koma nombaa. Ii memambaajon awelegon toon iikaan baagen dindinagadeen ulanjin esuna men kululuun bobogarinkejen.

¹⁵ Kawaajon uuwaa akadamyunanawo koloojoni, Anutunon anana kuuya momo motoongowaa qaganon Kraist moma koton laligowombaajon moja. Qaa mombaajon momo aro morota mon en ononagati een, Anutunon mono qaa iikawaajon nomaen mogi sokonji, ii kaanagadeen jen injisaama onombaa.

¹⁶ Onoonon majakaka wana ii kokaen kolooro

sokombaa: Anana kamban koriga me toroga uunana meleema Anutuwaa kananon laligon kouninji, mono nanamemembaa kana motoonjo iikayadeen toroqen kenin sokombaa.

¹⁷ *Oo uumeleen alauruna, niinon nanamemena amakejeni, onjo mono nii niima noo silina ii otaan laligowu. Nononon sili awaa qendeema ononin tosanon iikawaa so riin horon onjomakejuti, onjo mono iyonoonon nanamemen ii uun injiima koton laligowu. ¹⁸ Ejemba kelemaleen yononon nanamemengianon Kraist kere ama mun iyangiaa aingianon lan laligoju. Maripoonon komuroti, iikawaa kania riin kolonani laligoju. Qaa ii kamban mamaga jinjaun koloowubotiwaajon injiowe mogito, kamban kokaamba ii sama jaunna kamaaro jejen.

¹⁹ Sele busugiaa siin kombombanja bologanon bengia koloaja. Iwoi gamuyawo amakejuti, iikawaajon mogi uro akadamugia kolooro sewanpirin laligoju. Uumomogia balombaa iwoinon somongogi gbadoon onono lan laligon tetegoyanon gere sianon kemebuya.

²⁰ Yononon emu kemebuto, tosaanja nonoo kulukulululuu totonana ii Siwenon eu eja. Balonon wabaya koloon tatawagadeen laligon Pon Jiisas Kraist Hamoqege Tonananon mombo asugin nunuambaatiwaajon mambomakejon.

²¹ Iinon balon sele busunana kamaanqegeta koi ii men letono iyanaa Siwe sele busu kaanja asamararanawo koloowaa. Ku-usun kaanja ii

* **3:17:** 1 Kor 4.16; 11.1

Kraist en muja. Iinon ku-usun kaanja kanon ejemba ano namo Siwewaa ilawoila kuuya ii saanon kotiin men kamaan nonono iwaa newo baatanon kenin galen koma nonono laligowonja. Kian.

4

Qambanmamban qaa tosia

¹ Oo wombo alauruna, kaen koloowaatiwaajon Pononon mono ilaan onono bon qen kotiin nambu. Niinon onoojon siin moma injimambaajon kaparan komakejen. Ono korisoro qen nongi. Batugianon gawon mewetiwaa hona kolooro qendeengi Anutunon iikawaa tawa nonombaati, iikawaajon mono sewanpirin ama aisoonkejen.

² Jotamemeya emba woi Yuodia Sintike, oronon juma angowowo ama laligojao, kaen mobe. Kawaajon niinon uugara kokaen kuujen: Oro Pombo motoongo nanjao, iikawaajon mono uumotoon ama laligowao. ³ Oo nejana hona, gawombaa motoon bosima laligoriti, gii kaanagadeen kokaen qisin gonjen: Emba woi yoronon uumotoon ambaotiwaajon mono ilaan oromba. Yoronon niwo Oligaa Buna kotiin seiwaatiwaajon manja qen laligori. Yoronon Kleemen ano nejauruna tosaanja yonoo koorongianon motoon manja qen laligori. Tosaanja yonoo qagia ii laaligo kotigaa buk papianon eu eja.

⁴ Kamban so mono Pombo nama aisoon laligowu. Aisoowu qaa ii dujanon mombo jejen.

⁵ Ono mono gumbonjonjon qaganon ejemba ama ononji kuuyanon tanigia ii mobu. Ponon mono kamambaajon dodowija. ⁶ Iwoi mombaajon mono konajilin mende moma laligowuto, iwoi kuuya kawaajon qiqisigia mono Anutu ijogi mobaa. Kaen me kaen koloowaati, mono Anutu qama koolin welema dangisen jen laligowu. ⁷ Anutunon uuluue ononji, nono iikawaa kania moma kotowombaajon amamaankejon. Ii momakootonana kuuya uugun qaita mon kolooja. Kraist Jiisaswo nanji Anutunon mono uugia ano qaa momogia sopa somonjon kokojiji men onono laligowu.

⁸ Oo uumeleen alauruna, qaana jen tegomambaajon ama qambanmamban qaa kokaen jejen: Angonjora qaa mende romongowuto, iwoi kuuya goda qenin akadamuyawo kolooji, uugia mono iikanon somonjon laligowu. Qaa hona, qaa dindina ano soraaya ii mono romonjon laligowu. Qaa siinananon momakejon, iikanon mono uugia saa qero nambu. Qaa qaqabunabunayawo mepemepesee koloowaatiwaa so kolooji, uugia mono iikanon qokotaan laligowu. ⁹ Noo nanamemena iima Buna qaana moma uu konongianon ama buna qen aogiti, ono mono ii koma gbilin ama men laligowu. Kaen laligogi luae Toya Anutu iinon onowo nambaa. Kian.

Poolnon Filipai yonoo kalengiaajon dangisen jeja.

¹⁰ Niinon Pombo qokotaan nama onoojon ker-
aqeeango somata mojen. Ono waladeen nii kalan

koma monen nombombaa siin moma laligog-
ito, nomaen ambombaa kana mongama ama-
maagi. Kamban koriga amamaan laligogi Ponon
kamban kokaamba uugia men gbiliro afaangon
mombo ilaan nonggi. ¹¹ Sele busunaa lom-
bonon rama amamaawenaga, iikawaajon qaa koi
mende jejen. Noonon iwoi eji, niinon mono
kawo uuluaenon bonjon laligomambaajon mo-
jen. ¹² Nii janjarin riin luaenon laligowe ano
laaligo qaqabunayawo siiseweweya qaa laligon
luaenon laligowe. Miri so kamban so uuna bon-
jon kono laligomambaajon mojen. Nen timbirin
ambenaga me bodi rabenaga, iikawaajon mono
uuna mende men kamaan aonkejen. Iwoina
kelemalelen me boron en nonaga, ii kilenda.
Mono saanon bonjon laligomana. ¹³ Ii me woi
mon koloonaga, Kraistnon men kotiin nono iwoi
monnon mon mono mende men kamaan nono
saanon laligomana.

¹⁴ Kilen konajilina iikawaa uutanonga ala
ilailaa ama men afaangon nonggi sokono.

¹⁵ *Filipai onjo kaanagadeen noo kanana moma
komuju. Niinon kanain liligon Oligaa Buna
gawon men onowo Masedonia prowinsnon
laligon onomesaoweti, kamban iikanona kanain
momalaari kanageso tosanon nii selewaa
iwoigianon mende nangon nonggi. Niinon
uuwaa Buna onombe buna qen aogito, selewaa
leeya mon mende meleema nonggi. Filipai
uumeleen kanageso onjo motoongonon mono
niwo soomongo ama laaligona nangogi nandun

* 4:15: 2 Kor 11.9

monenana buŋa qeŋ aon laligowe.

¹⁶ *Niinon iwoiwaajon amamaan laligoweti, onjo ii noojon angi Tesalonaika sitinon karo. Indin motoonggo qaagoto, indin woi selenaa iwoiwaajon amamaaweti, ii angi noonon karo. ¹⁷ Onjo hina kalengiaajon koposongowenaga, iikawaajon qaa koi mende oojeŋ. Anutunon onjo ala ilailaagiaa kitia meleema onjomakebaati, niinon mono honja ii onjoonon seiwaatiwaajon mojeŋ. ¹⁸ *Onjonon kamban kokaamba iwoi angiti, ii buŋa qeŋ aon noonon iwoi kuuya kanon mono sona uugun mamaga eŋ nonja. Epafroditus iinon onjo ala ililaa kalengia meŋ kan nonota morianawo koloon laligojeŋ. Onjo nandun mamatewoogia angi iinon meŋ karoti, Anutunon iikawaa siinja moro saanon sokonja. Anutunon onjo nandungia moma angon kono moronja awaa unkoowayawo koloon iwaa jaanon pumpungoro aisoonkeja.

¹⁹ Noo Anutunanon toomorian kuuyaa Toya kolooja. Iwaa kowianon iwoi kuuya ii tetegoya qaa eja. Kawaajon onjo Kraist Jiisaswo qokotaan nama iwoiwaajon amamaajuti, ii kuuya mono eŋ mujiwaa so onjomakebaa. ²⁰ Kawaajon Anutu Manjana mono kamban so mepeseenkebonja. Kaen anin Anutuwa qabunayanon kamban tetegoya qaa seinkebaa. Qaa ii onjanon.

Yeizozo tetegoya

²¹ Niinon yeizozona alaurunana soraaya Kraist Jiisaswo motoondeen nanjuti, kuuya onjoon ambe kaja. Nenauruna niwo koi

* **4:16:** Apo 17.1 * **4:18:** Eks 29.18

laligojuti, iyononon yeizozogia angi onoonon kaja. ²² Anutuwaanon ejemba soraaya tosaana kuuya koi laligojuti, iyononon yeizozogia angi onoonon kaja. Yonoononga tosiannon Siisakimbaa jinkaron mirinon gawon menkejuti, iyononon mono kaen moma kaparan koma jeju.

²³ Pon Jiisas Kraistwaa kalenmoriañanon mono onowo en uma unagia kotuegonkeba.

**Uumeleembaa Bunja Tere Soomongo Gbilia
The New Testament and portions of the Old
Testament in the Borong Language of Papua New
Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Borong long
Niugini**

Copyright © 2002, 2011 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Borong

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

63589f8b-9426-5ce2-9520-ca0cf2b65c47